

Çin ve Amerika: Savaş mı, Angaje mi Yoksa Çevreleme mi?

24 Eylül 2021'de gayri resmi dörtlü ittifak liderleri; "Hint-Pasifik bölgesinde ve ötesinde güvenlik ve refahı artırmak için uluslararası hukuk kurallarına dayalı ve zorlamayla sarsılmayacak özgür ve açık bir düzene teşvik etmeyi bir kez daha taahhüt ettiklerini" açıklayan liderler, açıklamalarının ana hedefi olan Çin'den hiç bahsetmediler. Ama asıl hedefin Pekin olduğu çok açıktır. Bunun yanı sıra Asya-Pasifik yerine Hint-Pasifik teriminin kullanılması, Hindistan, Amerika, Japonya ve Avustralya'nın bölgedeki Çin genişlemesine izin vermeyeceklerinin en açık göstergesidir.

Dörtlünün toplantısını kısa bir süre sonra (Amerika-İngiltere-Avustralya) ittifakının duyurusu izledi. Bu ülkeler, diğer maddelerin yanı sıra Avustralya'ya bağlı yeni bir askeri anlaşma ve nükleer denizaltıları duyurdular. Nitekim 2016'da Amerika ve İngiltere, Japonya ile askeri bir ittifaka girdiler ve Japonya'nın nükleer denizaltıları liste dışı kalmasına rağmen, Çinliler her iki gelişmeyi de şiddetle kınadılar. Ayrıca Çin, dörtlüyü "soğuk savaş zihniyetini sürdüren bir mekanizma" olarak nitelendirirken Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Zhao Lijian, AUKUS ile ilgili olarak, bu adımın "bölgesel barış ve istikrarı ciddi şekilde baltaladığını" söyledi.

Bu tür manevralar, Obama'nın Asya stratejisine dönüşü ve Trump'ın Çin ile ticaret savaşı bağlamında ele alındığında, Amerika'nın belki de sonunda yüzleşmeye doğru hareket edebileceğine dair giderek artan bir tedirginlik duygusu taşıdığı görülecektir. Nitekim Edward Luce Financial Times'a, Amerika'nın yakında Çin ile çatışacağına inandığını yazarken diğer gözlemciler, Çin'i çevreleme pozisyonunu benimsediğini iddia etmişlerdir. Ayrıca Brands ve Beckley, Amerika'nın son beş yılda Çin'i yeni bir çevrelemenin içerisine sürüklediğine dikkat çekmişlerdir. Larson'a göre ise Amerika, hem Rusya'nın hem de Çin'in hırslarını frenlemek için soğuk savaş döneminin çevreleme politikasını yeniden canlandırmaktadır. Bu arada John Ikenberry, Çin ile iş birliğinin olduğuna kesin olarak inanan ve bu inancın Çin'i Batı hegemonyasına dayalı uluslararası sisteme entegre etmeyi de içerdiğini düşünen küçük bir düşünür grubunu temsil etmektedir.

Çatışma ve yüzleşme gibi kelimeler genellikle savaşla ilişkilendirilir ancak bu yanıltıcıdır ve Amerika'nın Çin ile olan ilişkilerini tam olarak yansıtmaz. Amerika'nın devletlerle olan etkileşimi genel olarak üç aşamada sınıflandırılabilir: Savaş, çevreleme ve angajman. Bir aşamadan diğerine geçiş genellikle belirsizdir ve gözlemciler, Amerika'nın belirli ülkelerle ilişkilerini nitelendirmek için genellikle "çatışma" veya "yüzleşme" gibi terimleri kullanmaktadırlar.

Üç aşama arasında savaş, en basit haliyle bir devletin diğerine karşı uyguladığı şiddet olarak anlaşılır. Çevreleme ise, devletlerin Batı hegemonyasına dayalı uluslararası sisteme entegre edilerek absorbe edilmesidir. Bu sayede Rusya ve Çin gibi ülkeler, Batı'nın uluslararası sistemdeki hegemonyası bozulma halinde olsa bile Batı'nın hegemonyaya dayalı düzenini desteklemeye çalışacaklardır.

Çevreleme kapalı bir şekilde tanımlandığı için anlaşılması zor bir kavramdır. Nitekim Kavramın baş mimarı George Kennan'a göre çevreleme kavramı, her zaman Amerika'nın dış politikasının militarizasyonu ile ilgili değil, dünya çapında komünist ideolojinin etkisinin sınırlandırılması şeklinde olmuştur. Hatta Kennan, anılarında, çevreleme hakkındaki düşüncelerini "siyasi tehdidin siyasi olarak çevrenmesi" olarak ifade etmiştir. Ama birbirini izleyen Amerikan hükümetlerinin, Kennan'ın ortaya koyduğu çevreleme fikrini askeri gücü, ekonomik gücü, bölgesel genişlemeyi ve Amerika'nın çıkarları için tehlikeli kabul edilen herhangi bir ülkenin ideolojik hırslarını dizginlemeyi kapsayacak şekilde kasıtlı olarak süsledikleri görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Amerika, komünizmin Kore Yarımadası'nda yayılmasını önlemek için Çin ile savaşa girmiştir. 1953 yılından sonra ise Amerika, Asya-Pasifik bölgesindeki komünist ideolojinin etkisini azaltmak için Çin'i çevrelemeye başlamıştır. Ayrıca Amerika, komünizmin dünyadaki etkisini azaltmak için Afrika, Çin ve Vietnam'da Sovyetlerle birlikte vekalet savaşları yürütmüştür. Bununla birlikte, 1969 yılında eski dost komünist ülkeler arasında 7 aylık bir sınır savaşını izleyen Çin-Sovyet bölünmesi, Amerika'nın Çin'i yavaş yavaş devreye sokmasına imkân vermişti.

Yetmişli yılların sonu ile iki binli yıllar arasında Amerika, Çin'i uluslararası sisteme dahil etmeye çalıştı. Bu çabanın doruk noktası ise Amerika'nın Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımına verdiği destek oldu. İki binli yılların ortalarında da Çin, Amerika'nın stratejik rakibi olarak görülmeye başladı. Şayet Afganistan ve Irak'taki savaşlar Bush ve Obama'yı meşgul etmemiş olsaydı, Amerika Çin'in yeni çevrelenmesine çok daha önce yönelecekti.

Bugün Amerika, çevreleme veya ikinci soğuk savaş lehine angajmandan vazgeçmiştir. Zira Amerika, Güney Asya Denizi'nde Çin donanmasına meydan okumak için ortaklarıyla birlikte çalışmaktadır ki bu da, Çin'in Kuzey Kore, Tayvan ve komşularıyla olan toprak anlaşmazlıklarını çözmesini zorlaştıracak ve Çin'in Avrasya'daki "Tek Kuşak Tek Yol" girişimini baltalayacaktır. Geçen yüzyılın ellili yıllarından beri, Amerika'nın ideolojik çatışmasının Çin ile olan çatışmasının merkezinde yer aldığı ve bunun da yeni çevrelemenin gölgede bıraktığı savaş, çevreleme ve angajman şeklini aldığı gayet açıktır. Nitekim savaş, çevreleme ve angajman aşamaları belirli bir ülkeye özgü değildir. Dahası geneldir ancak ideolojik düşünceler tarafından yönlendirilir. Örneğin Medine'de ilk İslam Devleti Kureyşlilere karşı harp ilkesini benimsemiş ve Bedir ve Uhud savaşlarından önce Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, sadece savaşa teşvik maksadıyla Kureyş'e karşı çeşitli baskınlar düzenlemiştir. Böylece Kureyşlilerle savaş durumu, Hudeybiye Antlaşması uyarınca bir çevreleme durumuna dönüştürülmüştür.

Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem ile yapılan anlaşma, bazı kabilelere savaş açmak ve diğer kabileler ve ülkelerle neredeyse aynı anda uğraşmak yoluyla Kureyş'in Arap Yarımadası üzerindeki etkisini büyük ölçüde azaltmıştır. Zira anlaşmanın imzalanmasından sadece iki hafta sonra, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Kureyş ile ittifak halindeki Hayber kabilesinin otoritesini ortadan kaldırmıştır. Ayrıca anlaşma, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i, Arap Yarımadası'na komşu kabileleri ve ülkeleri açıkça İslam'a davet etmeye teşvik etmiştir. Nitekim Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den sonraki halifeler de, cihat etmeye, İslam'a davete bağlanmaya, İslam'ın gölgesinde yaşamaya veya ateşkes anlaşmaları yoluyla çevrelemeye devam etmişler, bu da İslam'ın hızla büyümesine imkan sağlamıştır. Bu nedenle Müslümanlar, Amerika'nın Çin ile ilişkilerindeki çevrelemeyi ve savaş tartışmasını izleyen boş seyirciler konumunda kalmamalıdır. Bunun yerine iki ülke arasındaki aşırı gerilim noktasını tahmin etmek için Çin-Amerikan ilişkilerini dikkatle izlemeleri, ardından da Nübüvvet Minhacı üzere İkinci Raşidi Hilafet Devleti'ni kurma fırsatını yakalamaları gerekir. Zira Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Medine'de ilk İslam Devleti'ni kurduğunda, Romalılar ile İranlılar arasındaki savaş haberlerini ciddi bir şekilde takip ediyordu.

**Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan
Abdulmecid Bahâtî – Pakistan**